

Miljøverndepartementet
avd. for regional planlegging
Postboks 8013 Dep
0030 OSLO

Deres ref.:
Saksbehandler: TOL
Vår ref.: 08/1373-
Dato: 27.02.2008

Uttalelse til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming

Sosial- og helsedirektoratet har innspill til formål og innhold i utkast til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming. Vi er kjent med at arbeidet med de rikspolitiske retningslinjer for universell utforming startet våren 2006. Vi mener det er svært viktig å se formål og innhold i de rikspolitiske retningslinjene i lys av utviklingen etter våren 2006, som forslagene til ny plan- og bygningslov og ny tilgjengelighets- og diskrimineringslov.

Internasjonalt har to hendelser gitt grunn å revurdere definisjonen av universell utforming, slik den brukes i Miljøverndepartementets temarapport *Universell utforming – begrepsavklaring* fra 2007. I FN-konvensjonen om funksjonshemmedes rettigheter er både "programmes and services" inkludert i "Universal Design". Ved Norges ratifisering må definisjonen i Miljøverndepartementets temarapport revurderes. I EU har ministerkomiteen i Europarådet vedtatt en resolusjon (ResAP(2007)3) som stadfester at de europeiske lands myndigheter skal gjøre universell utforming til nasjonal strategi. Der inkluderer "Universal Design" begrepet "services". Videre står det i resolusjonen at medlemslandene skal legge til rette for at "...Universal Design, encompassing all aspects of society, for example the built environment, information and communications technology (ICT) networks, transport, services, tourism, products and goods, information employment and education." Et EU-direktiv kan komme til å fremtvinge en ny diskusjon om innholdet i begrepet universell utforming i Norge. Frem til en eventuell ny diskusjon er det svært viktig at anvendelsen av begrepet slik vi har valgt å definere det, er ensartet, omforent og tydelig.

Til tross for at universell utforming er en viktig strategi for å nå det politiske målet om et inkluderende samfunn, er behovet for kunnskap om implementering stort i mange kommuner. Vi mener derfor at det er svært viktig at de rikspolitiske retningslinjene inneholder krav til bruk og presisering av strategiene, som mangler i de kommende lovene eller som understøtter lovene. Vi er imidlertid usikre på i hvilken grad retningslinjene tilfører krav som ikke vil bli i varetatt av de kommende lovene.

De rikspolitiske retningslinjer bør anvende terminologi i tråd med lovforslagene og med Miljøverndepartementets temarapport *Universell utforming – begrepsavklaring*.

Sosial- og helsedirektoratet
Deltasenteret
Toril Laberg, tlf.: 24 16 35 26

Postadresse: Postboks 7000 St. Olavs plass, 0130 Oslo • Besøksadresse: Universitetsgata 2, Oslo
Tlf.: 810 20 050 • Faks: 24 16 30 01 • Org. nr.: 983 544 622 • postmottak@shdir.no • www.shdir.no

Vi har følgende innspill til utkastet til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming:

1. Nasjonale mål for universell utforming

Vi er enig i det overordnede målet som er omtalt i første setning. Det er viktig å poengtere at dette målet vil kreve tiltak og metoder langt utover universell utforming. For å tydeliggjøre målet med universell utforming foreslår vi å benytte samme mål som i temarapporten: *Et hovedsiktemål med universell utforming er å oppnå likestilling og deltakelse for personer med nedsatt funksjonsevne ved å fjerne eksisterende funksjonshemmende barrierer og hindre at nye oppstår.*

Vi foreslår at neste setning også byttes ut med sitat fra temarapporten: *Universell utforming er en strategi for planlegging og utforming av produkter og omgivelser for å oppnå et inkluderende samfunn med full likestilling og deltakelse for alle.*

Vi mener at implementeringen av universell utforming vil styrkes ved at man holder seg til en omforent hensikt og innhold.

2.c) benytter begrepene *god tilgjengelighet og brukbarhet*. Vi mener at det skulle stått universell utforming, og at de andre begrepene ikke er egnet til å øke forståelsen av punktets innhold. Universell utforming blir i litteratur også omtalt som tilgjengelighet for alle, som eventuelt kunne vært benyttet her. Vi mener det er uheldig å gradere tilgjengelighet, her ved bruken av ordet *god*. Målet er som kjent universell utforming eller tilgjengelighet for alle, ikke god/mindre god eller dårlig tilgjengelighet.

3.d) Vi er usikre på om *forslagstiller* er et entydig begrep. Gjelder det uansett type forslag eller kun forslag som skal behandles etter plan- og bygningsloven?

4.c) Må inkludere de kommunale eldrerådene.

5.a) *...den delen av befolkningen som har lavest mobilitet*. Uttalelsen kan oppfattes forskjellig fra universell utforming. Som kjent er universell utforming basert på at befolkningen er mangfoldig og strategien er ikke rettet kun mot deler av befolkningen. Da er det selvsagt at også de med lavest mobilitet er inkludert, på samme måte som de med dårligst syn, hørsel eller kognisjon er det. Vi foreslår at setningen avsluttes med *....tas det hensyn til mangfoldet i befolkningen*.

5.b) *tilfredsstillende atkomst* er ikke universell utforming. Vi mener det blir utydelig å benytte gradering av kravene. Da vil man ende i diskusjoner om hva som er tilfredsstillende. Ved å benytte begrepet universell utforming unngår man det. Da blir det også overflødig å nevne særskilte målgrupper for planleggingen. Målet er fremkommelighet for alle. Ikke gradert og ikke rettet mot enkeltgrupper.

5.c) se over om *tilfredsstillende atkomst*.

5.f) se 5.b) over om *tilfredsstillende atkomst*. I tillegg foreslår vi å nevne *areal* på denne måten; *.....med atkomst og areal for alle, og slik at områdene er brukbare.....*

7. *Mindre vesentlige endringer* må defineres. Hvem avgjør hva som er mindre? For hvem? Departement må spesifiseres.

Innspill til Utdypende forklaring og veiledning til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming:

1. Nasjonale mål for universell utforming

Vi er enig i første avsnitt, og mener at universell utforming er ett av flere bidrag til å oppfylle intensjon/visjonen. I fjerde avsnitt benyttes begrepet *allmenngyldig*. Vi synes ikke det tydeliggjør innholdet. Det er mulig at det kan benyttes terminologi fra forslaget om ny tilgjengelighets- og diskrimineringslov, der det er snakk om hovedløsningen rettet mot allmennheten. Vi registrerer med glede at begrepet *service* er tatt med i dette avsnittet.

2. Virkeområde og formål

Tredje avsnitt: De nasjonale mål for universell utforming forutsetter målrettet arbeid innenfor flere samfunnssektorer, blant annet samferdsel, helse, arbeid, utdanning, IKT og kultur. Hvis ikke idrett er inkludert i kulturbegrepet her bør *idrett som samfunnssektor nevnes*.

I femte avsnitt vektlegges at *planlegging alene ikke er tilstrekkelig*. Det er vi enig i, og ønsker at det i større grad legges vekt på gjennomføringen av de planlagte tiltak. Planlegging av universell utforming behøver ikke gi universell utforming i det hele tatt. Det er iverksettingen som avgjør, og det er viktig at de iverksatte tiltak også evalueres/kontrolleres. Vi er også opptatt av at det må gi konsekvenser å ikke iverksette de planlagte tiltak. Vi foreslår følgende fortsettelse etter setningen*planlegging er alene ikke tilstrekkelig for å nå målet om et universelt utformet samfunn. Iverksettingen av de planlagte tiltak skal evalueres/kontrolleres og kommunen må vurdere rapporteringsform og tiltak når planene ikke er iverksatt.*

3. Ansvarsforhold

Rikspolitiske retningslinjer for universell utforming er ment å klargjøre ansvarsforholdet..... Sosial- og helsedirektoratet mener det er viktig å se retningslinjene og utdypende forklaring og veiledning i sammenheng med de kommende lovene, slik at de oppfyller hensikten med å klargjøre ansvarsforhold i arbeidet med universell utforming i planlegging.

4. Krav til den kommunale planprosessen

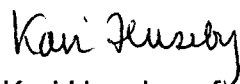
a) Punktet må tydelig harmoniseres med forskrift til konsekvensutredning etter Plan- og bygningsloven. Fra 2005 har kommunene vært pålagt å konsekvensutrede om planer og tiltak kan få vesentlige konsekvenser for befolkningens tilgjengelighet til uteområder, bygninger og tjenester (§4 i). Kravet om brukermedvirkning er styrket i forslaget til plandelen i ny Plan- og bygningslov, jf Ot Prp. nr 32 "007- 2008).

Punktet må i sterkere grad knyttes til de gjeldene føringene og i mindre grad til den ufullstendige opplistingen i punktet slik det står.

Ett viktig verktøy er barnetråkkregistreringer, som bør benyttes i planprosessen siden dette planverktøyet er utarbeidet og tilgjengelig. Ved å bruke det, kan barn med funksjonsnedsettelse bidra til universell utforming i sitt nærmiljø.

Avslutningsvis vil vi påpeke at utdypende forklaring og veiledning til rikspolitiske retningslinjer for universell utforming er omfangsrik og lite brukervennlig. Vi mener at dokumentet bør begrenses i omfang og i større grad henvise til de kommende lovene.

Vennlig hilsen

Kari Huseby e.f.
ass. divisjonsdirektør

Toril Bergerud Buene
avdelingsdirektør